

najbolj splošno žensko pokrivalo v Sloveniji vsaj do sedemdesetih let 19. stoletja. Večino védenja o pečnih čipkah v Sloveniji zato omogočajo muzejske zbirke peč, historično pa je najpomembnejša z letnico 1839 datirana vzorčna tabla iz Idrije s 15 primeri pečnih čipk s slovenskimi imeni. Tablo hrani Slovenski etnografski muzej v Ljubljani.

Vsi prispevki so šestjezični (!): angleški, francoski, nemški, italijanski, slovenski in španski besedilni stolpci potekajo vzporedno na dveh straneh, kar omogoča racionalno objavo slikovnega gradiva. Angleščina je za vse udeleženke tuj jezik, a nemalokrat se ugotavljajo razmerja med strokovnimi pojmi prek tega posredniškega jezika, ki hkrati odpira možnost posredovanja ugotovitev širšemu krogu bralcev, tudi tistim, ki ne razumejo nobenega od ostalih petih jezikov. Bogato slikovno gradivo omogoči tudi nestrokovnjakom ugotoviti razlike, a tudi podobnosti v oblikah čipk, med čipkarskimi pripomočki in v načinu izdelovanja.

Posebno poglavje je namenjeno izbranim vzorcem in risbam in je precej večjega pomena, kot bi se morda zdelo prvi hip – glede na to, da je vsaka udeleženka pripravila le po tri primerke čipk. Pomen tega poglavja je v rekonstrukciji pozabljenih znanj. Nekatere čipkarske tehnike so namreč zapadle v pozabo, naš čas pa želi pozabljeno znanje v zvezi s tem rekonstruirati. Seveda bi bilo dosti lažje, če ga ne bi bilo potrebno izumljati na novo, ker bi se s prenašanjem iz generacije v generacijo ohranilo neposredno. Ker pa se to ni zgodilo – zagotovo to velja za Slovenijo – se je nekaj prizadevnih učiteljic klekljanja iz Čipkarske šole Idrija prav v okviru tega projekta lotilo zahtevne naloge rekonstrukcije tehnike in znanja, pri čemer so računale na pomoč sodelujočih iz drugih dežel. In jim je uspelo. Iz treh vzorcev pečnih čipk iz prve polovice 19. stol. (dva vzorca sta z že omenjene vzorčne table iz leta 1839, eden pa s sočasne obrobe ženske peče, oboje hrani Slovenski etnografski muzej v Ljubljani) so s pomočjo vizualne dekompozicije vzorca in sodobnega načina zapisovanja oblikovale tehnični načrt (**Irma Pervanje**) in po njem – kot neke vrste preveritev – izdelale rekonstruiran vzorec čipke (**Stana Frelj**). Na novo pridobljeno znanje bodo nedvomno posredovale svojim učenkam in učencem in tako uresničevale svoje primarno poslanstvo. Hkrati pa so upravičile smiselnost tovrstnih projektov. Nekaj podobnega se je po vsej verjetnosti dogajalo tudi pri drugih udeleženkah, zato je verjetno, da bodo tudi drugod projektni rezultati doživeli svoj pravi odmev v izobraževalnih procesih.

Knjigo zaključuje šestjezični slovarček osnovnih tehničnih izrazov.

Janja Žagar

Andreja Brancelj Bednaršek, Leon Gregorčič, Anita Matkovič, Alenka Misja:
Zdravo! : sto let belokranjskega sokolstva. Metlika: Belokranjski muzej, 2007, 116 str. : ilustr. (Zbirka Belokranjska dediščina; 3)

V knjižni zbirki Belokranjska dediščina, ki jo izdaja Belokranjski muzej v Metliki, je izšla nova publikacija. Prva v tej seriji z naslovom Belokranjske pisanice avtorice Andreje

Brancelj Bednaršek je izšla že leta 1993, druga, Svetila v Beli krajini, izpod peresa Jožeta Dularja leta 1995, pred nami je tretja, z naslovom Zdravo! sto let belokranjskega sokolstva, katere avtorice in avtor so zaposleni v Belokranjskem muzeju v Metliki : Andreja Brancelj Bednaršek, Leon Gregorčič, Anita Matkovič in Alenka Misja.

S publikacijo o sokolskem gibanju v Beli krajini razširja knjižna zbirka Belokranjskega muzeja svoj vsebinski koncept s skorajda izključno etnoloških tem prvih dveh publikacij na dokaj uveljavljeno zgodovinsko-domoznansko obravnavo društev na Slovenskem. Priložnost za ta korak se je ponudila ob okrogli stoti obletnici organiziranega sokolskega delovanja v Metliki. Bogato dokumentarno gradivo, fotografije, muzealije, arhivski in tiskani (časopisni) viri, v zadnjih desetletjih pa tudi zgodovinska in etnološka literatura, je omogočilo piscem besedil dokaj podroben vpogled v sokolsko delovanje v Beli krajini.

404

Sokolstvo kot širše slovansko telovadno in narodnoobrambno gibanje je pritegnilo v svoje vrste ljudi liberalnejših nazorov, zlasti inteligenco in obrtniško delavstvo. Povsod v Beli krajini, kjer so ustanovili sokolska društva, je bilo njihovo članstvo močno vpeto v družbeno politična dogajanja v kraju. Delovanje teh društev se je okrepiło po letu 1929, ko je bil ustanovljen Sokol Kraljevine Jugoslavije in so bila vanj vključena tudi belokranjska sokolska društva. Druge telovadne organizacije, kot na primer Orli, ki se niso vključile, pa so bile razpuščene.

Vsebinsko je publikacija koncipirana tripartitno, kot je dandanes Bela krajina razdeljena na tri občine, metliško, črnomaljsko in semiško, in v kronološkem sledju ustanavljanja sokolskih društev v Metliki leta 1907, Črnomlju leta 1907 oziroma leta 1908 in Semiču leta 1911. Glede na ohranjene pisne vire in historični pristop so si avtorji pri prikazu belokranjskega sokolstva postavili vsebinsko enovit koncept. Tako se najprej seznanimo z ustanovitvijo posameznega sokolskega društva, ki mu sledi časovni pregled razvoja društvenega delovanja in različnih prireditev do začetka druge svetovne vojne, ko društva prenehajo obstajati. Pri posameznih društvih izpostavljajo pomembne dogodke, na primer nastanek sokolskih praporov, gradnjo in otovoritve sokolskih domov, prirejanje manjših telovadnih nastopov in organiziranje večjih sokolskih prireditev – zletov. Ob tem avtorji ne pozabijo omeniti ljudi, ki so vplivali na sokolsko idejo v Beli krajini. V Metliki je bil to domačin Engelbert Gangl, podstarosta Zveze Sokolov Kraljevine Jugoslavije, v Črnomlju pa član Sokola Ivan Kromar, ki je bil po poklicu kovač.

Posebni poglavji sta v publikaciji namenjeni osvetlitvi kulturno-prosvetne in razvedrilne dejavnosti, ki so ju v sokolskih društvih skrbno gojili. Društveni člani so uprizarjali številne ljudske igre, pripravljali predavanja, sodelovali v pevskih zborih in se izobraževali v knjižnicah. V Metliki, Črnomlju in Semiču so Sokoli skrbeli za svoj sokolski podmladek in se medsebojno družili na telovadnih nastopih, izletih in praznovanjih. Prirejali so veselice, zabave, maškarade, koncerte s sokolskim orkestrom in podobno, in nanje vabili člane drugih sokolskih društev. Sokoli so bili s svojim delovanjem močna konkurenca svetovnonazorsko klerikalno usmerjenim Orlom, s katerimi so bili sicer velikokrat v sporih, a so ob pomembnejših krajevnih, cerkvenih in državnih praznikih in prireditvah nastopali tudi skupaj.

V sklepnem poglavju publikacije so omenjena še ostala sokolska društva oziroma sokolski odseki v Beli krajini. Gre za kratek zgodovinski prikaz leta 1910 ustanovljene sokolske organizacije v Gradcu in že prej omenjeni odsek v Semiču. Nekaj zgodovinskih drobcev je zbranih še za sokolske organizacije v Adlešičih, Bojancih in Marindolu, ki so nastale v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja.

Ob tekstu o belokranjskih sokolskih društvih teče v posebnem stolpcu tudi zapis o zgodovini in ideji sokolstva na Slovenskem v času Avstro-Ogrske, Kraljevine SHS in kasnejše Kraljevine Jugoslavije. Ta informacija, ki predstavlja bralcu širši prostorski in časovni okvir sokolskega delovanja, hkrati sporoča, da je bilo belokranjsko sokolstvo del sočasnega sokolskega društvenega dogajanja na Slovenskem in v drugih evropskih deželah.

Čeprav avtorji ne namenjajo posebne pozornosti socialni in poklicni strukturi sokolskega članstva, kar bi bilo z etnološkega zornega kota še posebej zanimivo, med vrsticami in ob poznavanju lokalnih razmer lahko vendarle razberemo, da so bili društveni funkcionarji pomembni člani mestne oziroma krajevne skupnosti, največkrat ugledni meščani, učitelji, obrtniki in trgovci. Velik del članstva so predstavljali ravno obrtniški mojstri, pomočniki in vajenci pa tudi gostilničarji in trgovski pomočniki. Vsem tem pa ni bilo lastno le delovanje pri Sokolih, ampak so bili tudi člani drugih društev in organizacij. Bili so gasilci, igrali so pri godbi na pihala, bili so člani čitalnic in podobno. Medsebojna prepletenost društvenega delovanja je bila značilnost, ki se ni spremenila vse do druge svetovne vojne, ko se je društveno (in s tem tudi sokolsko) delovanje zaradi vojnih razmer prekinilo in se po drugi vojni ni več obnovilo v prvotni obliki.

Publikacija o belokranjskem sokolstvu je opremljena s potrebnim znanstvenim aparatom, seznamom virov in literature ter povzetkom v slovenskem in angleškem jeziku.

Andrej Dular

Kulturna dediščina v kurikulumu vrtca : zbornik. XVI. strokovni posvet, Portorož, marec 2007. Ljubljana: Skupnost vrtecev Slovenije, 2007, 260 str. : ilustr.

Predsednica Skupnosti vrtecev Slovenije, Štefanija Mršnik, je zbornik referatov s posveta vzgojiteljic in vzgojiteljev slovenskih vrtecev pospremila z ugotovitvijo, da je *“kulturna dediščina bogata zakladnica vrednot, ki so pomembne pri oblikovanju uravnoteženega otrokovega psihičnega in socialnega dozorevanja”*. Tako lahko postane kulturna dediščina medij, ki z integracijo delavcev na področju zbiranja, varovanja in posredovanja kulturne dediščine, pedagoških delavcev ter staršev poveže ključne dejavnike pri vzgoji otroka, zagotavlja pretok in prenos tradicij od “starih na “mlade” člane družbe ter ohranja narodno ali lokalno identiteto, ki se sicer vedno bolj izgublja v globalni družbi. Družbene institucije, ki se ukvarjajo z zbiranjem, ohranjanjem in predstavljanjem – s tremi c-ji: *collection, conservation and communication* – se danes